

Joanna Ligenzowska¹

Zakład Ekonomiki i Organizacji Rolnictwa,
Uniwersytetu Rolniczego im. Hugona Kołłątaja w Krakowie

Rolnictwo ekologiczne na świecie

Organic farming in the world

Synopsis. W ostatnich latach możemy zaobserwować wzrost znaczenia produkcji ekologicznej na świecie. Do niedawna tendencja ta była obserwowana tylko w krajach wysoko rozwiniętych obecnie najczęściej gospodarstw ekologicznych jest w Afryce i Azji. Zmiany te mają swoje podłoże głównie we wzroście popytu na produkty ekologiczne oraz we wzrastającym poziomie edukacji dotyczącej ochrony środowiska oraz bezpieczeństwa żywnościowego. W poniższym opracowaniu przedstawiono stan rozwoju rolnictwa ekologicznego na świecie na podstawie danych z międzynarodowych organizacji ekologicznych. Przytoczono powierzchnię i ogólną strukturę użytków rolnych zagospodarowanych metodami ekologicznymi. Ponadto dokonano porównania ilości ekologicznych producentów rolnych na poszczególnych obszarach, a także krótko scharakteryzowano światowy rynek żywności ekologicznej.

Słowa kluczowe: rolnictwo ekologiczne, produkcja ekologiczna, zrównoważony rozwój

Abstract. In recent years, we observe an increase in the importance of organic production in the world. Until recently, this trend was observed only in highly developed countries now many producers of organic food comes from Asia and Africa. These changes have their base mainly on the demand for organic products and the increasing level of education concerning environmental protection and food security. The following paper presents the state of development of organic farming in the world based on data from international environmental organizations. In the paper analyzes compare areas use for organic farming between continents and also analyzed the structure of the ecological land in the world. Moreover compared number of organic farmers in particular areas, as well as briefly characterized the global market for organic food.

Key words: organic farming, ecological production, sustainable development

Wstęp

Rolnictwo od zawsze stanowiło jeden z najważniejszych działów gospodarki narodowej pomimo, że jego udział w Produkcji Narodowym Brutto (PKB) ma tendencję spadkową wraz z rozwojem gospodarczym kraju. W krajach wysokorozwiniętych udział rolnictwa w PKB nie przekracza 2%, w krajach rozwijających się udział ten jest na poziomie od 3-5%. Mimo tego jego rola jako najważniejszego elementu w łańcuchu żywnościowym kraju jest bezdyskusyjna [Ziętara 2008]. W ostatnich latach zaczęto jednak podkreślać inne funkcje rolnictwa, poza najważniejszą czyli dostarczania płodów rolnych. Jedną z nich jest kształtowanie środowiska naturalnego. Rolnictwo od zawsze było bowiem bardzo ważnym elementem krajobrazu, na który składa się gleba, woda, układ gruntów rolnych, użytków zielonych, rośliny uprawne, łąki czy też pasy zadrzewień. [Centrum... 2010]. Postępująca degradacja środowiska, która jest bezsprzecznym faktem we

---

¹ mgr inż., doktorantka w UR w Krakowie, e-mail: ripsa@tlen.pl

współczesnym świecie rzuciła zatem nowe spojrzenie na rolnictwo. Powodem tego jest nadmierne stosowanie nawozów sztucznych oraz środków ochrony roślin powodujących erozję gleby i zanieczyszczenie wód gruntowych. Wynikiem tego jest wprowadzenie przez rządy wielu państw zasady zrównoważonego rozwoju. Zrównoważony rozwój można zdefiniować jako "rozwój społeczno gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego pokolenia jak i przyszłych pokoleń". Postępowanie zgodnie z tymi założeniami rozwinęło nowe sposoby gospodarowania w rolnictwie czego najlepszym przykładem jest rolnictwo ekologiczne. Podstawowym celem rolnictwa ekologicznego jest produkcja żywności wysokiej jakości, przy równoczesnym zachowaniu w jak największym stopniu równowagi biologicznej w środowisku przyrodniczym [Żeleziak 2009].

Cele i metody badań

Celem niniejszego opracowania jest analiza powierzchni i ogólnej struktury użytków rolnych zagospodarowanych metodami ekologicznymi na świecie oraz w wybranych krajach, a także przedstawienie uwarunkowań tego procesu.

Analiza została przeprowadzona na podstawie danych statystycznych ekologicznych organizacji międzynarodowych z lat 2000-2014 oraz danych z literatury przedmiotu. Dla prezentacji wyników wykorzystano metodę statystyki tabelarycznej jak również metodę graficzną.

Rolnictwo ekologiczne w świecie

W ostatnich dziesięciu latach powierzchnia użytków rolnych wykorzystywanych przez gospodarstwa ekologiczne na świecie wzrosła z 19,8 do 37,5 mln ha. Stanowi to około 0,87% wszystkich użytków rolnych na naszym globie. Kontynenty, które dominują pod względem upraw ekologicznych to Australia, Europa i Ameryka Południowa. Na szczególną uwagę zasługuje wysoki wzrost odnotowany w Azji i Afryce (tab. 1), pomimo, że udział ich w światowym rynku produkcji ekologicznej jest najniższy. W strukturze gruntów wykorzystywanych przez gospodarstwa ekologiczne dominują głównie ekstensywnie wykorzystywane trwałe użytki zielone, których najwięcej jest w Australii i Ameryce Południowej. Z kolei gruntu rolne stanowią około 17% całej powierzchni wykorzystywanej pod uprawy ekologiczne (rys. 1 i 2). [Runowski 2009, Kuś, Jończyk 2007].

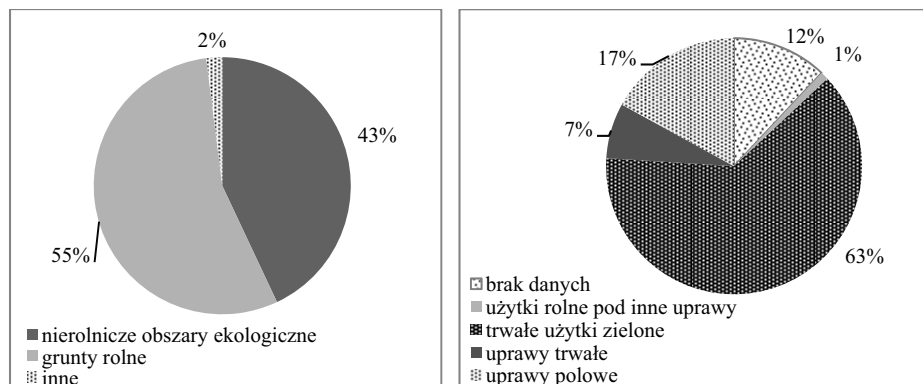
Na świecie wzrasta zainteresowanie produkcją rolniczą metodami ekologicznymi pomimo bardzo restrykcyjnych wymagań co do jej prowadzenia. Tendencja ta nie dotyczy tylko i wyłącznie krajów wysoko rozwiniętych, zamieszkałych przez zamożne społeczeństwa ale również wielu krajów rozwijających się. Ogólna liczba gospodarstw ekologicznych w 2012 roku sięgała 1,9 mln (tab. 2). Największa liczba producentów znajduje się w Afryce i w Azji. W krajach bogatych przyczyn takiego stanu rzeczy upatuje się we wzroście zainteresowania konsumentów produktami ekologicznymi oraz we

wzroście tak zwanej świadomości ekologicznej, zarówno żywnościowej jak i środowiskowej. W ostatnim 20-leciu świat zmagał się z wieloma zagrożeniami spowodowanymi złamaniem zasad bezpieczeństwa żywności. Przykładem może być choroba Creutzfeldta-Jakoba (BSE), zawartość dioksyn w mięsie czy masowe alergię. Ze względu na to, że żywność produkowana metodami ekologicznymi jest objęta szeregiem narzędzi kontrolnych oraz licznymi certyfikatami, ma zatem duże szanse aby sprostać wymaganiom bezpieczeństwa żywnościowego. Ponadto produkcja ekologiczna staje się obecnie bardzo istotną alternatywą dla małych i średnich gospodarstw rolnych, które nie mają szans na konkurowanie z wielkopowierzchniowymi i nowoczesnymi farmami [Żelezik, 2009]. Wsparcie produkcji ekologicznej jest również zapewnione przez rządy wielu państw w tym szczególnie europejskich, jak również przez rząd Australii i USA. Spośród wielu dopłat dla rolnictwa najwyższe są dopłaty rolnośrodowiskowe, których celem jest poprawa jakości środowiska i zachowanie walorów przyrodniczych [Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Poznaniu 2010]. Subsydiów takich nie ma natomiast w krajach afrykańskich i azjatyckich. Dochody rolników w tych krajach są za niskie aby pokryć wysokie koszty prowadzenia produkcji ekologicznej [Gibbon i Boldwig 2007]. Często zdarza się więc, iż rolnicy skupiają się w grupy producenckie. Finansowanie działalności proekologicznej często odbywa się w takiej sytuacji na zasadzie podpisywania kontraktów z międzynarodowymi firmami, które płacą między innymi za certyfikaty ekologiczne danej farmy oraz badania jakościowe żywności wymagając przy tym surowców o najwyższej jakości.

Tabela 1. Udział poszczególnych kontynentów w powierzchni ekologicznych użytków rolnych na świecie w 2012
Tabel 1. Organic agricultural land and shares of organic agricultural land 2012

Region	Powierzchnia gruntów ekologicznych w hektarach	Procentowy udział rolnictwa ekologicznego
Afryka	1 145 827	3,05
Ameryka Południowa	6 836 498	18,21
Ameryka Północna	3 012 354	8,02
Australia	12 164 316	32,40
Azja	3 217 867	8,57
Europa	11 171 413	29,75
Razem	37 544 909	100,00

Źródło: FIBL-IFOAM badania 2014, w powierzchni użytków rolnych nie uwzględniono niezarejestrowanych gruntów rolnych, stawów, lasów oraz nieużytkowanych rolniczo pastwisk.

Rys. 1 i 2. Struktura gruntów ekologicznych ogółem na świecie oraz struktura ekologicznych użytków rolnych na świecie w 2012

Fig. 1 and 2. Distribution of all organic areas and distribution of main land use types in 2012

Źródło: FIBL- IFOAM badania 2014, informacje na podstawie danych z sektora prywatnego, certyfikowanych agencji pozarządowych oraz rządowych.

Tabela 2. Liczba producentów żywności ekologicznej na świecie w latach 2011-2012

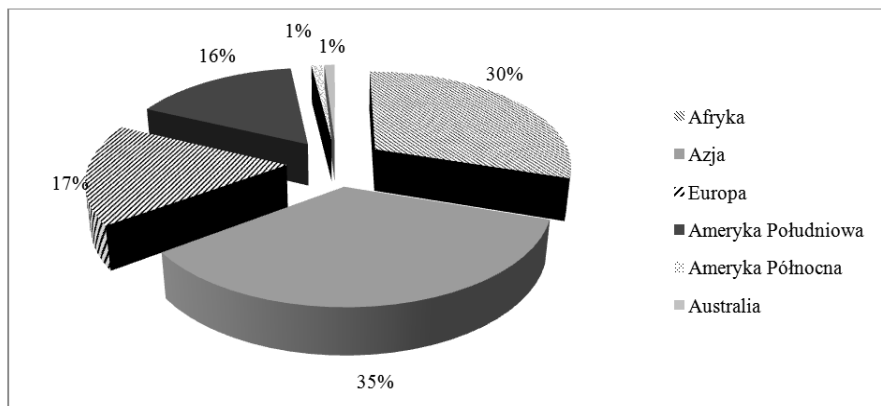
Table 2. World development of the numbers of producers by region 2011 to 2012

Kontynent	2011	2012	Zmiana między 2011, a 2012 r.	Zmiana procentowa między 2011, a 2012 r.
Afryka	532 101	572 862	+ 40 761	+ 7,7
Ameryka Południowa	315 889	316 583	+ 694	+ 0,2
Ameryka Północna	16 598	16 470	- 128	- 0,8
Australia	14 138	14 605	+ 467	+ 3,3
Azja	620 455	648 873	+ 64 418	+ 10,4
Europa	292 307	321 625	+ 29 318	+ 10,0
Razem	1 791 283	1 927 018	+ 132 735	+ 7,6

Źródło: FIBL- IFOAM badania 2014, informacje na podstawie danych z sektora prywatnego, certyfikowanych agencji pozarządowych oraz rządowych.

W krajach rozwijających się dążenie do wzrostu gospodarstw ekologicznych podyktowane jest głównie możliwościami finansowymi jakie ono daje ale także warunkami klimatycznymi, które pozwalają na uprawę tropikalnych odmian roślin co jest niemożliwe nigdzie indziej na świecie. Rolnictwo ekologiczne jest bowiem szansą na rozwój dla ubogich gospodarstw rolnych, miejscem zatrudnienia nadwyżek siły roboczej, poprawę stanu zaopatrzenia lokalnych rynków w żywność oraz w największej mierze daje możliwość eksportu do krajów wysoko rozwiniętych [Stankiewicz 2009]. Trzeba jednak dodać, że w interesie tych państw jest również dbałość o środowisko, które często jest nadmiernie eksploatowane ze względu na chęć większego zysku co powoduje bardzo niekorzystne zmiany w glebie, a z czasem prowadzi do całkowitej degradacji i niemożliwości uprawy ziemi przez następne pokolenia. Ważnym aspektem jest również to, iż paradoksalnie w krajach rozwijających się ze względu na zacofanie technologiczne

i dużą ilość gospodarstw o ekstensywnej produkcji dużo łatwiej jest przejść na uprawę ekologiczną niż w krajach wysoko uprzemysłowionych.

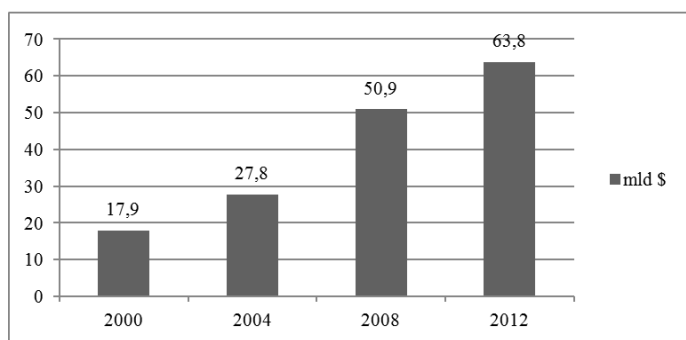
Rys. 3. Rozmieszczenie producentów ekologicznej żywności na świecie 2012

Fig. 3. Organic producers by region 2012

Źródło: FIBL- IFOAM badania 2014, informacje na podstawie danych z sektora prywatnego, certyfikowanych agencji pozarządowych oraz rządowych.

Światowy rynek żywności ekologicznej na świecie

Wraz z rozwojem rolnictwa ekologicznego na świecie obserwuje się również trend wzrostowy w konsumpcji produktów wytwarzanych metodami przyjaznymi dla środowiska. Dbalność o zdrowy styl życia oraz o środowisko naturalne to główne motywy nabywania żywności, której ceny są około 50% wyższe od przeciętnych [GUS 2013].

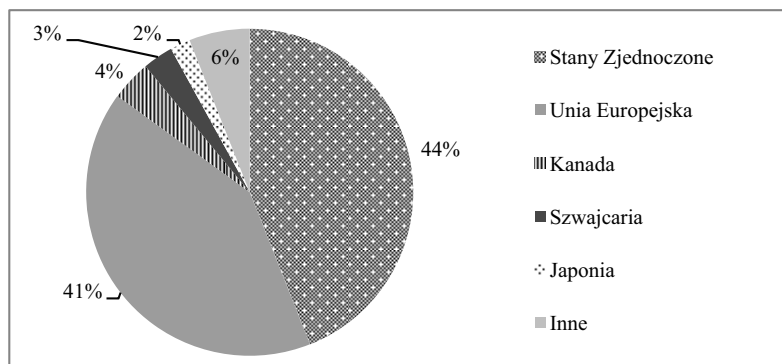

Rys. 4. Wzrost wartości światowego rynku produktów ekologicznych w latach 2002-2012

Fig. 4. Growth of the global market for organic food and drink 2002-2012

Źródło: Organic Monitor badania własne 2012, informacje na podstawie danych z sektora prywatnego oraz agencji rządowych.

Czynnikami, od których zależy poziom konsumpcji są dochody gospodarstwa domowego jak i ceny produktów substytucyjnych [Dach i Szopa 2004]. Z tego względu najwyższy poziom sprzedaży artykułów spożywczych "eko" oraz "bio" notuje się w krajach najbogatszych. Odbiorcy tego typu produktów pochodzą głównie z Ameryki Północnej ze Stanami Zjednoczonymi na czele oraz z Europy (rys. 5). Spośród liderów na rynku europejskim można wymienić Niemcy, Francję oraz Wielką Brytanię.

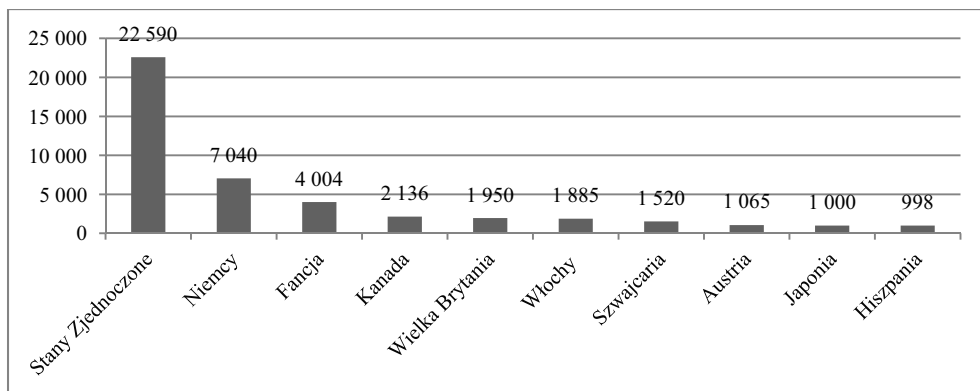
Rys. 5. Najwięksi konsumenci żywności ekologicznej na świecie w 2012

Fig. 5. Distribution of retail sales value by single markets 2012

Źródło: FiBL -AMI- Organic Data Network badania 2014, informacje na podstawie danych z agencji rządowych, oraz sektora prywatnego.

Stosunkowo niewielki udział w konsumpcji żywności ekologicznej ma Azja oraz Australia (za wyjątkiem Japonii), pomimo, że nie brakuje na tym obszarze państw o bardzo wysokich dochodach przypadających na jednego mieszkańca. Głównym powodem takiej sytuacji jest to, że żywność ekologiczna produkowana na terenie tych krajów przeznaczona jest głównie na eksport. Produkcja tego typu żywności jest traktowana jako szansa na poprawę sytuacji materialnej najbiedniejszych rolników i ta idea jest najbardziej wspierana przez rządy tych państw oraz jest motywem przewodnim producentów.

Przeciętnie konsument żywności ekologicznej na świecie na produkty ekologiczne wydaje się 7,30 euro na osobę [FiBL i IFOAM, 2014]. W krajach o najwyższym poziomie wydatków kwoty te sięgają od 61 euro we Francji do 189 w Szwajcarii. Z badań przeprowadzonych przez Międzynarodową Federację Rolnictwa Ekologicznego (IFOAM) wydatki te nie zmniejszyły się znacznie nawet w czasie globalnego kryzysu, co oznacza dobrą perspektywę na regularny wzrost sprzedaży [FiBL i IFOAM, 2014].

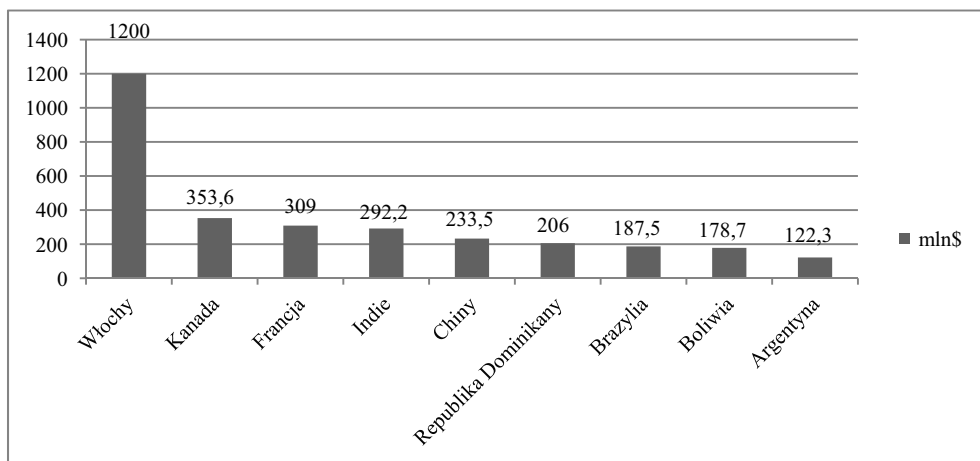

Rys. 6. Wartość sprzedaży żywności ekologicznej w mln euro na największych rynkach 2012

Fig. 6. The ten countries with the largest market sale in million euro for organic food 2012

Źródło: FIBL-AMI- Organic Data Network badania 2014, informacje na podstawie danych z agencji rządowych, oraz sektora prywatnego.

Ze względu na duży popyt oraz wzrost ogólnego poziomu cen na świecie wzrosty notuje się również w eksporcie żywności ekologicznej, który rośnie z roku na rok i generuje coraz wyższe dochody. Liderami są Włochy a także państwa o dużym areale gruntów rolnych (np. w Argentynie i Brazylii powierzchnia plantacji wynosi średnio 2000 ha) [FiBL i IFOAM 2014], które są w stanie wyprodukować żywność ekologiczną mniejszym kosztem i są konkurencyjne na rynku światowym. Wśród nich dominują producenci z Francji, Kanady oraz Indii (rys. 7).

Rys. 7. Najwięksi eksporterzy żywności ekologicznej na świecie w 2012

Fig. 7. The biggest exporters of organic food in the world 2012

Źródło: FIBL-AMI- Organic Data Network badania 2014, informacje na podstawie danych z agencji rządowych, oraz sektora prywatnego.

Podsumowanie

Ostatnie lata charakteryzują się rosnącym udziałem rolnictwa ekologicznego w zagospodarowaniu użytków rolnych. Trend ten dotyczy wszystkich kontynentów jednakże największą powierzchnię grunty ekologiczne zajmują w Australii i Europie. W strukturze gruntów dominują pastwiska i ziemie pod uprawy zbóż, bardzo dużą część stanowią też nierolnicze obszary ekologiczne, które dominują w Finlandii, Zambii i Indiach. Wzrost liczby gospodarstw ekologicznych pociąga za sobą wzrost powierzchni pod uprawę wzrastającą liczbę producentów żywności ekologicznej, która w 2012 roku wynosiła około 1,9 miliona. Najwięcej z nich zamieszkuje teren Afryki i Azji, razem stanowią 65% wszystkich producentów na całym świecie. Powodów takiej sytuacji upatruje się we wzrastającym popycie na tego typu produkty, a także w silnym nacisku instytucji międzynarodowych na ochronę środowiska i zrównoważony rozwój.

Ponadto można zaobserwować, że wraz ze wzrostem zamożności społeczeństw udział w wydatkach na żywność ekologiczną również wzrasta, co stanowi dobrą perspektywę dla rozwoju tej działalności. W krajach rozwijających się motywem przewodnim tej sytuacji jest możliwość zysków poprzez eksport na rynki światowe a także możliwość pozyskania nowych miejsc pracy i poprawę sytuacji materialnej gospodarstw o bardzo niskich dochodach. Rynek żywności ekologicznej wyceniany jest obecnie na ponad 63 mld \$. Najwyższa liczba konsumentów, którzy są w stanie zapłacić wysoką cenę za artykuły ekologiczne dominuje w Stanach Zjednoczonych oraz w Unii Europejskiej. Moda na zdrowy styl życia i dbałość o wysokie standardy jakościowe spożywanej żywności zaowocowała również wzrostem eksportu, którego liderem są Włochy, Kanada, Francja oraz Indie.

Literatura

- Dach Z., Szopa B.[2004]: Podstawy mikroekonomii. Rozdz. 2, PTE, Kraków.
- FiBL i IFOAM. [2014]: The World of Organic Agriculture. Statistic and Emerging Trends 2014, ss. 40-75.
- Gibbon P., Bolwig S. [2007]: The economics of certified organic farming in tropical Africa: a preliminary assessment. DIIS Working Paper no 3, Sub-series on Standards and Agro-Food Exports (SAFE) No. 7, ss. 3-8, 19-20.
- Gulbicka B., Kwasek M.[2007]: Wpływ globalizacji na żywność ludności w Polsce. IERiGŻ- PIB, Warszawa.
- Kuś J., Jończyk K. [2009]: Rozwój rolnictwa ekologicznego w Polsce. *Journal of Research and Application in Agriculture Engineering*. Vol. 54(3), ss. 178-179.
- Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Poznaniu.[2010]: Ochrona środowiska w gospodarstwie rolnym.
- Organic Monitor. [2012] New US-EU Trade Arrangement Opens up Global Organic Market , ss. 2-6.
- Runowski H. [2009]: Rolnictwo ekologiczne - rozwój czy regres? *Roczniki Nauk Rolniczych seria G*, T.9 4, z. 4, ss. 182-185.
- Stankiewicz D. [2009]: Rolnictwo ekologiczne. Infos, nr 7(54), Biuro Analiz Sejmowych.
- Ziętara W. [2008]: Wewnętrzne uwarunkowania rozwoju polskiego rolnictwa. *Roczniki Nauk Rolniczych seria G*, T. 94, z. 2, ss. 80-82.
- Żeleziak M.[2009]: Dlaczego rolnictwo ekologiczne? *Rocznik Świętokrzyski. Seria B – Nauki Przyrodnicze*, 30, ss. 155–166.